Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Vastine 22.10.2025
Erityisasiantuntija Tiina Järvinen

Hallintovaliokunnalle

Hallituksen esitys laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta – HE 90/2024 vp

Hallituksen esityksessä (HE 90/2025 vp) ehdotetaan muutettavan kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annettua lain väliaikaisesta muuttamisesta annettua lakia. Lain voimaantulosäännöstä muutettaisiin siten, että vastaanottorahan perusosaa, käyttörahaa ja täydentävää vastaanottorahaa koskevien väliaikaisten säännösten voimassaoloa jatkettaisiin 11.6.2026 asti. Nykyisellään lain voimassaolo päättyy 31.12.2025.

Hallintovaliokunta on pyytänyt sisäministeriöltä vastinetta valiokunnalle annetuista asiantuntijalausunnoista. Lausuntoja ovat antaneet Helsingin kaupunki, Kansaneläkelaitos, Lapsiasiavaltuutettu, Maahanmuuttovirasto, oikeusministeriö, Pakolaisneuvonta ry, Pelastakaa lapset ry, sosiaali- ja terveysministeriö ja Yhdenvertaisuusvaltuutettu.

Esityksen suhde perustuslakiin

Oikeusministeriö toteaa lausunnossaan, että esityksessä ei ole arvioitu sääntelyn jatkamisen vaikutusta perustuslain 19 §:n 1 momentin mukaisen turvan toteutumiseen. *Yhdenvertaisuusvaltuutettu* näkee lisäksi tarpeellisena, että perustusvaliokunta antaisi esityksestä lausunnon.

Sisäministeriö toteaa, että väliaikaista lakia koskeva esitys käsiteltiin perustuslakivaliokunnassa, jonka mielestä täydentävää vastaanottorahaa koskevaa sääntelyä oli välttämätöntä selventää niin, että laista käy yksiselitteisesti ilmi tuen myöntämisen ja myöntämisen edellytysten oikeusharkintaisuus ja se, että vastaanottolain 19 §:n 1 momentin säännös ihmisarvoisen elämän kannalta välttämättömän toimeentulon turvaamisesta ja itsenäisen selviytymisen edistämisestä koskee myös täydentävää vastaanottorahaa. Muutos oli edellytyksenä lakiehdotuksen käsittelemiseksi tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Esitys voimassa olon jatkamisesta ei muuttaisi väliaikaisen lain säätelyä, vaan säilyttäisi täydentävää vastaanottorahaa koskevan sääntelyn perustuslakivaliokunnan lausunnossa edellytetyn mukaisena.

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo.sm@gov.fi | www.intermin.fi

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Vastine 22.10.2025
Erityisasiantuntija Tiina Järvinen

Julkisen vallan velvollisuus turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen

Yhdenvertaisuusvaltuutettu muistuttaa lausunnossaan, että julkisella vallalla on perustuslain 22 §:n mukaisesti velvollisuus turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen. *Sosiaali- ja terveysministeriö ja Lapsiasiavaltuutettu* tuovat esille, että esityksessä esiin tuodut vastaanottorahan väliaikaisesta muuttamisesta aiheutuvat vaikutukset indikoivat sitä, ettei vastaanottorahan perusosa riitä kattamaan vastaanottojärjestelmässä olevien henkilöiden vähintään välttämätöntä toimeentuloa. *Yhdenvertaisuusvaltuutetun ja pakolaisneuvonnan* arvion mukaan jo todennettujen vaikutusten perusteella on selvää, että pienennetty vastaanottoraha on riittämätön perus- ja ihmisoikeuksien turvaamiseksi. *Kansaneläkelaitoksen* mukaan vastaanottorahan pienentäminen ei kuitenkaan ole lisännyt toimeentulotuen hakemista Kansaneläkelaitokselta. Vastaanottopalveluiden piirissä olevien toimeentulotukihakemusten määrät ovat päinvastoin olleet laskemassa päin.

Sisäministeriön näkemyksen mukaan täydentävää vastaanottorahaa koskevan sääntelyn täsmentäminen väliaikaisessa laissa on vähentänyt vastaanottorahan pienentämisen kielteisiä vaikutuksia ja tukenut erityisesti lasten ja haavoittuvassa asemassa olevien hakijoiden toimeentuloa ja hyvinvointia. *Sisäministeriö* toteaa, että täydentävän vastaanottorahan myöntämisen kasvu osoittaa, että vastaanottopalvelujen saajat ovat saaneet tukea sitä tarvitessaan. Täydentävää vastaanottorahaa voitaisiin lain voimassaolon jatkuessa käyttää edelleen turvaamaan vastaanottopalvelujen saajan ihmisarvoisen elämän kannalta välttämättömän toimeentulon turvaa.

Kansainvälistä suojelua hakevalla ja tilapäistä suojelua saavalla on vastaanottolain nojalla subjektiivinen oikeus vastaanottopalveluihin, joiden tehtävänä on vastaanottolain 1 §:n mukaisesti turvata henkilön toimeentulo ja huolenpito. *Sisäministeriö* toteaa, että vastaanottorahaa saavien joukossa saattaa olla erityisen haavoittuvassa asemassa olevia hakijoita. Tästä johtuen vastaanottokeskuksen on tarvittaessa otettava oma-aloitteisesti rooli täydentävän vastaanottorahan perusteiden olemassaolon selvittämiseksi ja hakijan tukemiseksi selvityksen antamisessa. Tämä velvollisuus tulee myös vastaanottolaista, jonka mukaan lain soveltamisessa tulee kiinnittää erityistä huomioita lapsen edun toteutumiseen ja otettava huomioon haavoittuvassa asemassa olevien erityistarpeet. Edellä esille tuodusta johtuen *Sisäministeriö* arvioi, että vastaanottokeskuksen velvollisuus turvata vastaanottopalvelujen saajan toimeentulo ja huolenpito toteutuu myös väliaikaisen lain voimassaolon jatkamisen aikana.

Vastaanottoraha ja toimeentulotuen uudistaminen

Maahanmuuttovirasto ja pakolaisneuvonta katsovat, että vastaanottorahaa koskevaa sääntelyä tulisi tarkastella rinnakkain toimeentulotukea koskevan uudistuksen kanssa. Toimeentulotukea koskevaa uudistusta käsitellään parhaillaan eduskunnassa (HE 116/2025 vp). *Sosiaali- ja terveysministeriö* tuo esille, että hallitus on esittänyt toimeentulotuen

perusosaan 2–3 prosentin kertaluonteista tason alennusta aikuisten tuen saajien osalta. Lain on tarkoitus tulla voimaan helmikuussa 2025.

Sisäministeriö toteaa, että vastaanottorahaa koskevan väliaikaisen lain pitää tulla voimaan viimeistään 31.12.2025. Muussa tapauksessa vastaanottorahan määrä nousisi aiemmalle, vuoden 2024 alun tasolle. *Sisäministeriö* valmistelee vastaanottorahan ja käyttörahan määrää koskevia pysyviä lakimuutoksia osana vastaanottodirektiivin ja EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen kansallista täytäntöönpanoa. Niiden on tarkoitus tulla voimaan 12.6.2026.

Vastaanoton kesto

Yhdenvertaisuusvaltuutettu ja pakolaisneuvonta toteavat, että esitystä ei tulisi rakentaa sen varaan, että vastaanoton kesto on lyhyt, koska tavoite vastaanottopalvelujen lyhyydestä on epävarma ja epärealistinen.

*Sisäministeriö t*oteaa, että vastaanottopalvelut on tarkoitettu lyhytaikaisiksi, mikä oleskeluluvan saavan turvapaikanhakijan kohdalla tarkoittaisi korkeintaan noin kuutta kuukautta. Tilapäistä suojelua saavan kohdalla aika vastaanottopalveluiden piirissä kestäisi noin vuoden, jos tämä käyttäisi oikeuttaan hakea kotikuntaa. Kielteisen päätöksen saavan kohdalla vastaanottopalveluiden kesto voi muutoksenhaun vuoksi olla selvästi pidempi. Mikäli henkilön pitkittynyt oleskelu vastaanottojärjestelmässä aiheuttaa haavoittuvuutta, huomioidaan se erikseen palveluita järjestettäessä. Erityisesti lainvoimaisen kielteisen päätöksen saaneella henkilöllä on lisäksi todennäköisesti mahdollisuus palata koti- tai lähtömaahansa ja saada taloudellista tukea paluuta ja uudelleenkotoutumista varten.

Myös ihmiskaupan uhrin kannalta aika vastaanottorahan piirissä voi muodostua pitkäksi. Ihmiskaupan uhrin tukiverkko ja mahdollisuus saada tukea auttamisjärjestelmältä esimerkiksi sosiaalipalveluna on kuitenkin vahvempi kuin kansainvälistä suojelua hakevalla tai tilapäistä suojelua saavalla.

Vastaanottopalvelut on rakennettu turvaamaan henkilön toimeentulo ja huolenpito ainoastaan tilapäisesti. Perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta on erityisen tärkeää, että oleskelu vastaanottopalvelujen varassa on mahdollisimman lyhyt. Maahanmuuttoviraston arvion mukaan kuuden kuukauden käsittelyaikaan päästään keväällä 2026.

Lapsen etu ja oikeuksien toteutuminen

Lapsiasiavaltuutettu, Pelastakaa lapset ry, Helsingin kaupunki, pakolaisneuvonta ja Yhdenvertaisuusvaltuutettu kiinnittävät huomiota esityksen lapsivaikutuksiin ja nostavat esille YK:n lapsen oikeuksien komitean antamaan suositukseen, jossa komitea kehotti Suomea välttämään sosiaaliturvaetuuksien leikkauksia, jotka vaikuttavat kielteisesti köyhyyden ja syrjäytymisen vaarassa oleviin lapsiin, sekä varmistamaan riittävä elintaso muun muassa turvapaikanhakijalapsille.

Sisäministeriö toteaa, että perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan lapsen edun ja oikeuksien toteutumisesta on huolehdittava täysimääräisesti, mikä tulee huomioida myös

vastaanottorahaa koskevan sääntelyn asianmukaisessa soveltamisessa. Vastaanottokeskuksilla on vastaanottolain 5 §:n nojalla velvollisuus kiinnittää erityistä huomiota lapsen etuun ja sekä hänen kehitykseensä ja terveyteensä liittyviin seikkoihin.

Täydentävällä vastaanottorahalla on *Maahanmuuttoviraston* tekemän selvityksen mukaan tuettu erityisesti lapsiperheiden ja haavoittuvassa asemassa olevien vastaanottopalvelujen saajien toimeentuloa. Selkeä kasvu täydentävän vastaanottorahan myöntämisessä kertoo *sisäministeriön* arvion mukaan siitä, että vastaanottokeskukset ovat sääntelyä soveltaessaan huomioineet lapsen edun ja oikeuksien toteutumisen. *Sosiaali- ja terveysministeriön* mukaan tämä vähentää vastaanottorahan tason alentamisen negatiivisia vaikutuksia lasten kasvuun ja kehitykseen. Väliaikaisella lailla lapsiin ja yksinhuoltajaperheisiin kohdistuvia kielteisiä vaikutuksia on lisäksi pyritty ehkäisemään yksinhuoltajia ja 10–17-vuotiaita lapsia koskevilla erillisillä vastaanottorahan perusosilla.

Lapsiasiavaltuutettu kiinnittää huomiota käyttörahan pienentämisen vaikutukseen ilman huoltajaa olevien lasten mahdollisuuteen käyttää rahaa oman harkintansa mukaisesti.

Sisäministeriö toteaa, että käyttöraha on taskurahan luonteinen etuus. Lain voimassaolon jatkaminen ei vaaranna lasten toimeentuloa tai huolenpitoa, koska he saavat täyden ylläpidon alaikäisille tarkoitetussa vastaanottoyksiköissä.

Esityksen vaikutukset

Lausunnonantajat nostavat esille väliaikaisen lain jo esiin tulleita kielteisiä vaikutuksia, kuten täydentävän vastaanottorahan myöntämisen kasvu ja kustannukset sekä vastaanottokeskusten lisääntynyt työmäärä. *Maahanmuuttovirasto ja pakolaisneuvonta* katsovat, että esityksessä voitaisiin perustella paremmin vastaanottorahan perusosan pienentämisen jatkamista, ottaen huomioon jo nyt tiedossa olevat alentamisen kokonaisvaikutukset. *Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsingin kaupunki ja Lapsiasiavaltuutettu* tuovat lisäksi esille, että riittämättömät sosiaalipalvelut vastaanottokeskuksessa voivat aiheuttaa palvelupainetta kunnissa ja hyvinvointialueilla.

Sisäministeriö toteaa, että vastaanottorahan pienentämisellä arvioidaan saavutettavan yhteensä noin 17 miljoonan säästöt kevääseen 2025 mennessä. Täydentävän vastaanottorahan kustannusten on arvioitu nousevan noin 1,2 miljoonalla vuoden 2025 aikana. Täydentävän vastaanottorahan myöntämiseen liittyvällä harkinnalla varmistetaan, että yksilön oikeus perustuslain 19 §:n 1 momentin mukaiseen turvaan toteutuu. Maahanmuuttoviraston tulee seurata vastaanottokeskusten sosiaalipalvelujen kuormittumista ja tarvittaessa ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin.

Esitys väliaikaisen lain voimassaolon jatkamisesta säilyttäisi täydentävää vastaanottorahaa koskevan sääntelyn perustuslakivaliokunnan lausunnossa edellytetyn mukaisena. Tästä johtuen *sisäministeriö* näkee, että väliaikaisen lain jatkamisen vaikutukset eivät ole sellaisia, että ne muodostaisivat esteen muutosten voimassaolon jatkamiselle.

Vastine 22.10.2025
Erityisasiantuntija Tiina Järvinen

Yhdenvertaisuusvaltuutettu ja oikeusministeriö kiinnittävät huomiota vastaanottorahan pienentämisen vaikutuksiin suhteessa ihmiskaupan uhreihin ja ihmiskaupan ehkäisemiseen. Huolena on, että altistuminen hyväksikäytölle kasvaa.

Sisäministeriö toteaa, että täydentävän vastaanottorahan myöntämisen ja myöntämisen edellytysten selkeyttäminen perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla ennaltaehkäisee myös altistumista hyväksikäytölle. Uhrien suojelemiseksi ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmällä on laajempi palveluvalikoima kuin vastaanottojärjestelmällä.

Ihmiskaupan uhrin auttamisjärjestelmän mukaan ei ole ollut viitteitä siitä, että auttamisjärjestelmän piiriin olisi ajautunut asiakkaita, joiden uhriutumisen taustalla olisi vastaanottorahan pienentyminen. Esityksen vaikutuksia erityisesti lasten, ihmiskaupan uhrien ja muiden haavoittuvassa asemassa olevien osalta on kuitenkin edelleen seurattava erityisen tarkkaan.